

ASPECTE ALE MIȘCĂRII MUNCITOREȘTI ÎN FOSTUL JUDEȚ PUTNA, ÎN PERIOADA CUPRINSĂ ÎNTRE SFÎRȘITUL SECOLULUI AL XIX-LEA ȘI IZBUCNIREA PRIMULUI RĂZBOI MONDIAL

AL. TEMCIUC

În cea de a doua jumătate a secolului al XIX-lea, la fel ca și în întreaga țară, viața economică, socială și politică a fostului județ Putna a cunoscut profunde transformări generate de marile evenimente politice care au fost: formarea statului național român, urmată de inevitabilele reforme aplicate în timpul domniei lui Al. I. Cuza și cucerirea deplinei independențe de stat a României. În etapa amintită, economia județului Putna cunoaște o evoluție ascendentă, pe linia dezvoltării relațiilor capitaliste de producție. Județ cu o economie prin excelență agrară, industrializarea și-a făcut intrarea în mod timid, cuprinzând în exclusivitate ramurile bazate pe prelucrarea materiilor prime oferite de agricultură, fapt ce a determinat apariția unor întreprinderi mici, cu capital limitat, aparținând industriei alimentare și ușoare¹. Unele realizări mai deosebite le înțelnim în ultimele decenii ale secolului al XIX-lea. Astfel, tabelele statistice din anul 1885 atestă existența, la acea dată, a 12 întreprinderi mai mari, din care șapte amplasate în orașul Focșani, iar restul în județ². Cîțiva ani mai tîrziu, documentele consemnează funcționarea în județul Putna a trei întreprinderi industriale de importanță națională: — Fabrica de zahăr Sascut, dispunînd de un capital de 11.000.000 lei, avea 400 muncitori români și 16 străini. Fabrica de zahăr Mărășești, cu un capital de 5.600.000 lei, avea 700 muncitori români și 250 muncitori străini. Fabrica de produse chimice Mărășești, cu un capital de 630.000 lei, 150 muncitori români și 70 străini³.

În general, aceste întreprinderi dețineau însă un personal permanent restrîns, care era format din specialiști aduși de cele mai multe ori din străinătate, restul personalului fiind angajat sezonier din rîn-

¹ Arh. St. Vrancea, fond Pref. Putna, dosar 871881, f. 4—5, 9, 15, 20, 21.

² Ibidem, ds. 5/1885, f. 253, 269, 271, 287, 288, 308—309.

³ Ibidem, ds. 10/1898, f. 55—81, 96—119, 132—151, 166—182, 195, ds. 208/1909, f. 46 și ds. 20/1906, f. 1—148.

dul țăranilor ce domiciliau în localitățile învecinate cu întreprinderile respective sau, în unele cazuri, aduși din străinătate ⁴.

În aceste împrejurări, la sfârșitul secolului trecut, în general, nu putem vorbi de prezența proletariatului în localitățile județului Putna, atît timp cit în industrie ponderea revenea atelierelor meșteșugărești, iar personalul din cele cîteva întreprinderi industriale era sezonier, baza existenței sale materiale constituind-o munca în agricultură.

Urmare a acestei situații, apariția primelor forme de organizare a muncitorilor a avut loc în acest județ mult mai tîrziu decît în alte zone ale țării, iar, atunci cînd s-a produs, elementul de bază din punct de vedere social l-a constituit meseriași și nu proletariatul de fabrică.

Astfel, prima mențiune documentară privind organizarea meseriașilor din fostul județ Putna o întîlnim în anul 1883 ⁵ cînd, în orașul Focșani se pun bazele „Societății de ajutor și economie a meseriașilor — FURNICA“. Scurt timp de la înființare societatea respectivă reunea în rîndurile sale un număr de 129 meseriași și exercita o influență destul de mare asupra tuturor meseriașilor focșăneni, întreținînd totodată relații cu alte asociații similare din țară. Membrii societății realizau la început forme de sprijin reciproc cu cotizații periodice și contribuții comune pentru ajutorarea muncitorilor bolnavi, accidentați sau pentru ajutorarea familiilor lor cu prilejul înmormîntărilor, sau în alte situații deosebite ⁶, pentru ca treptat, treptat să coreleze aceste acțiuni de înțutorare cu lupta pentru cucerirea unor revendicări economice ⁷. Este interesant de reținut faptul că, membrii societății respective nu s-au limitat la susținerea unor revendicări economice sau sociale, ci și-au exprimat punctul de vedere chiar și în unele probleme politice de interes național. Subliniem în acest sens, participarea tuturor membrilor societății la marea întrunire organizată de către secția locală a Ligii Culturale, în ziua de 19 aprilie 1894, pentru a protesta în contra dării în judecată a membrilor Comitetului Național Român din Transilvania ⁸.

Cu toate că, datorită compoziției sociale a membrilor săi, societatea respectivă nu a putut să se ridice la lupta deschisă împotriva exploatării, membrii săi nu ajunseseră la gradul de conștiință care să le permită să acționeze ca o clasă pentru sine, „FURNICA“ a reprezentat un prim pas în acțiunea de organizare a meseriașilor putneni.

Un rol deosebit în propagarea ideilor revoluționare în rîndul muncitorilor focșăneni a revenit mișcării socialiste ce cîștigă tot mai mult teren în special în timpul răscoalelor țărănești din anul 1888. Începînd

⁴ Ibidem, ds. 2/1888, f. 313 și 8/1891, f. 8—9, 35—36, 49, 161—162, 197, 200, 301, 302.

⁵ „Furnica — societatea meseriașilor din Focșani“, Focșani, 1908, fila 3.

⁶ Ibidem, f. 4.

⁷ Ibidem, f. 61—63.

⁸ Ibidem, f. 95.

cu susținuta propagandă făcută de către agitatoarea socialistă Margareta Jecu, ce îndruma pe țaranii din județ să procedeze la confiscarea pământurilor moșierești⁹, nemulțumirile crescînde ale țărănimii crează teren propice muncii agitatorice desfășurate la sate de către grupul socialist din Focșani, care reușește să înființeze chiar breslele țărănești.¹⁰

Acțiunile socialiștilor putneni își găsesc ecoul și în presa muncitorească ieșeană. Astfel, ziarul „Muncitorul“ publică în numărul său din 7 aprilie 1888, „Manifestul partidei muncitorilor din Putna și Rîmnicu-Sărat“ — document ce reprezenta un aspru rechizitoriu la adresa guvernului ce a facilitat înăsprirea exploatării țăranilor¹¹.

Ultimul deceniu al secolului al XIX-lea aduce în întreaga mișcare muncitorească schimbări calitative datorate răspîndirii marxismului în rîndurile proletariatului român, fapt ce a urgentat procesul trecerii mișcării socialiste pe pozițiile socialismului științific, creînd un întreg complex de frîmintări ideologice ce aveau să se concretizeze pe linie organizatorică în înființarea a opt cluburi muncitorești în primii doi ani ai deceniului respectiv în principalele centre ale țării și continuarea acțiunii de constituire a unor asemenea organizații muncitorești în orașele Brăila, Turnu-Severin și Focșani¹².

Un rol important în acțiunea de înființare în întreaga țară a cluburilor muncitorești a revenit neîndoielnic Clubului muncitorilor din București care a dus în acest sens o propagandă susținută în coloanele oficiosului său „Munca“¹³. De asemenea, considerăm meritorie contribuția muncitorilor focșăneni la acest proces prin publicarea ziarului „RĂZVRĂTIREA“, ziar ce se autointitula organ comunist-anarhist. Cu toate erorile strecurate, în cele patru numere cîte au apărut în vara anului 1891, editarea ziarului respectiv este semnificativă, în condițiile în care în anul 1890 începuse înființarea în întreaga țară a cluburilor muncitorești, predecesoare directe ale P.S.D.M.R.

Sarcina fundamentală a acestor cluburi ce-și propuneau organizarea muncitorilor într-un partid al lor avea să se realizeze în cadrul Congresului din primăvara anului 1893, cînd au fost puse bazele Partidului Social-Democrat al Muncitorilor din România. Începînd din acest moment, prin cuprinderea în sfera sa de influență a cluburilor muncitorești din întreaga țară se realiza o coeziune nemaiîntîlnită pînă la acea dată în rîndul mișcării muncitorești din țara noastră.

Considerăm că este momentul să menționăm că deși în zilele de 31 martie—3 aprilie 1893, printre cei 54 de delegați împuterniciți ai organizațiilor din București, Iași, Ploiești, Galați, Roman, Craiova, Ba-

⁹ Răscoala țăranilor din anul 1888, Ed. Academiei, București, 1950, p. 118.

¹⁰ Presa muncitorească socialistă din România, vol. 1, partea I-a, Ed. Politică, București, 1964, p. 496.

¹¹ Mișcarea muncitorească din România, p. 14.

¹² Idem.

¹³ Presa muncitorească..., vol. I, partea I-a, p. 137.

cău, Botoșani, Tecuci și Tirgu-Frumos, care se întruniseră la București pentru a pune bazele P.S.D.M.R.-ului nu se numărau și reprezentanții ai proletariatului din fostul județ Putna, acțiunile întreprinse de către aceștia în etapa amintită, cât și mai târziu ne îndreptătesc să afirmăm că și în Focșani, se puneau bazele unei secțiuni locale a partidului la scurt timp după congres, deși nu conaștem nici un document care să marcheze acest eveniment. Cert este că anterior anului 1896, la Focșani își desfășura activitatea cercul de propagandă „UNI-REA“ care ținea întruniri în fiecare miercuri și sîmbătă în localul cercului din fosta stradă a Dogăriei nr. 35 ¹⁴.

În anul 1896, cercul Unirea s-a transformat în clubul Unirea care, chiar de la înființare a recunoscut programul și statutul P.S.D.M.R., a răspuns chemărilor sale.

Conform aprecierilor făcute în darea de seamă prezentată la Congresul al IV-lea al P.S.D.M.R., acest club a dus o activitate susținută, cu timpul însă, din pricina unor elemente oportuniste, ce au acaparat conducerea, activitatea clubului a slăbit ¹⁵.

În paralel cu acțiunile ce vizau organizarea politică a proletariatului, în ultimul deceniu al secolului trecut, un loc de seamă a revenit organizării profesionale a clasei muncitoare. Influența mișcării muncitorești din centrele mai dezvoltate ale țării și creșterea numărului de lucrători, determină apariția în Focșani între anii 1893—1899, a cinci organizații profesionale, fapt ce situa orașul, printre primele opt centre ale țării din punct de vedere al numărului de organizații profesionale ¹⁶.

Acțiunea de organizare profesională a muncitorilor focșăneni a fost intens sprijinită de către elementele socialiste înaintate, conștiente de necesitatea organizării clasei muncitoare, un moment important în cadrul acestor acțiuni îl reprezintă și apariția la Focșani, în ziua de 9 octombrie 1896, a ziarului „DEZROBIREA“, ziar ce milita pentru a imprima un caracter organizat acțiunilor revendicative economice ale clasei muncitoare. Deși a apărut într-un singur număr, gazeta focșăneană are meritul de a fi susținut necesitatea încadrării acțiunilor organizate de bresle în lupta generală pe care o ducea mișcarea socialistă ¹⁷.

Unul dintre succesele imediate repurtate în acel an poate fi considerat și ajutorul material acordat de către muncitorii focșăneni, greviștilor de la atelierul tipografic „Miron Costin“ din Iași ¹⁸.

Activitatea clubului muncitorilor de la Focșani își găsește, dealtfel, aprecierea chiar în lucrările celui de al IV-lea Congres al P.S.D.M.R., cînd printre reprezentanții cluburilor muncitorești afiliate, din cele 13

¹⁴ Lupescu I., și alții: „Pe urmele istoriei contemporane“, București, 1973, p. 311.

¹⁵ Mișcarea muncitorească din România..., p. 70.

¹⁶ Mișcarea muncitorească din România..., p. 102.

¹⁷ Presa muncitorească..., vol. I, partea a II-a, p. 616.

¹⁸ Mișcarea muncitorească din România..., p. 164.

orașe ce au trimis delegați la congres, sint prezenți și reprezentanții muncitorimii focșănene¹⁹. În scurt timp, activitatea desfășurată de către clubul focșănean este extinsă și în rîndul muncitorilor din celelalte orașe ale județului, astfel că în aprilie 1898, cu prilejul celui de al V-lea Congres al P.S.D.M.R., muncitorii din Odobești transmit participanților la congres următoarea telegramă : „Salut pe congresiști și le urez muncă spornică pentru binele muncitorimii și în folosul partidului“²⁰.

Influența clubului muncitoresc focșănean depășește uneori limitele urbane, spre a se extinde în mediul rural. Un moment însemnat al activității propagandistice desfășurate în rîndul țărânimii putnene, poate fi considerată izbucnirea în vara anului 1898 a grevei lucrătorilor agricoli de pe moșia Jeannei Xantho, din comuna Domnești, grevă ce a alertat autoritățile, obligîndu-le să intervină împotriva măsurilor de teroare impuse țăranilor de către vechiulul acestei moșii²¹.

În condițiile în care în conducerea P.S.D.M.R. intervin unele fricțiuni ce vor duce la întreruperea vremelnică a activității partidului, muncitorii focșăneni editează o nouă publicație semnificativ intitulată „MUNCITORUL“, ce-și propunea ca sarcină imediată organizarea tuturor muncitorilor din Focșani, într-un nou club muncitoresc²². Urmare a acestui fapt, întreruperea vremelnică în anul 1899 a activității P.S.D.M.R.-ului nu a însemnat lichidarea mișcării muncitorești din fostul județ Putna, aceasta schimbîndu-și doar centrul de greutate, din reședința județului, în orașele unde industria mare începuse să se dezvolte într-un tempo mai rapid. Astfel că în vara anului 1909 prin mai multe ordine confidentiale ale Direcției Poliției și Siguranței Generale din cadrul Ministerului de Interne adrese Prefecturii județului Putna se solicitau de urgență informații precise asupra activității clubului socialist ce-și desfășura activitatea în rîndul muncitorilor din secțiile de întreținere, mișcare, tracțiune a C.F.R. Adjud și a celor din Fabrica de zahăr de la Mărășești²³. Cercetarea corespondenței ce are loc între Ministerul de Interne și Prefectura Putna, ne permite să constatăm că acest club era condus de către cazangiul Ștefănescu Ion²⁴ și de mai mulți ani își desfășura activitatea ca secțiune a societății „MUNCA“ din capitală²⁵, societate al cărei conducător era I. C. Frimu, care alături de militanți de frunte precum Ștefan Gheorghiu și Alecu Constantinescu depuneau eforturi susținute în vederea reorganizării partidului clasei muncitoare.

Dacă avem în vedere faptul că în urma dezorganizării vremelnice a partidului clasei muncitoare din România, societatea „Munca“ deve-

¹⁹ Ibidem, p. 80.

²⁰ Documente din Istoria mișcării muncitorești din România 1893—1900, ed. politică, București, 1969, p. 580.

²¹ Arh. St. Vrancea, fond Pref. Putna, ds. 9/1898, fila 22—38.

²² Presa muncitorească..., vol. I, partea a II-a, p. 649.

²³ Arh. St. Vrancea, fond Pref. Putna, ds. 31/1909, fila 42, 76, 109.

²⁴ Ibidem, fila 62.

²⁵ Ibidem, fila 42.

nise centrul polarizator al activității muncitorești, nucleul căruia i-a revenit rolul principal în reorganizarea partidului²⁶, constatăm că importanța existenței în Adjud a unei secții a acestei societăți nu a fost dintre cele mai neînsemnate, atât în județ, cât și în cadrul mișcării muncitorești pe plan național, membrii acestei societăți întreținând legături strinse cu celelalte secțiuni din țară prin intermediul delegaților trimiși la diverse întruniri organizate de către societatea „MUNCA” din capitală²⁷.

În condițiile în care în fața proletariatului din România se ridica sarcina păstrării cu orice chip a organizațiilor sale de clasă, a lărgirii și întăririi lor, problema organizării profesionale s-a bucurat de o atenție deosebită.

Alături de dezideratul principal, refacerea partidului de clasă a proletariatului, cuvântul de ordine, propagat în mijlocul muncitorilor, a fost acela al stringerii rîndurilor în puternice organizații profesionale.

Aceste măsuri căpătau la Focșani o semnificație deosebită și ca urmare a faptului că în primii ani ai secolului XX se înregistra o creștere rapidă a numărului de lucrători. Conform statisticii făcute de către ziarul „ROMÂNIA MUNCITOARE” în vara anului 1905 Focșanii aveau 1803 lucrători și 1214 meseriași, ocupînd din acest punct de vedere locul șapte în rîndul primelor 12 orașe din țară ce aveau peste 1000 lucrători²⁸.

Succese importante pe linia organizării profesionale a lucrătorilor focșăneni s-au înregistrat în special în ultimii doi ani ai secolului trecut, cînd din punct de vedere organizatoric, au fost depășite limitele teritoriale, creîndu-se uniuni ce reuneau mai multe organizații din aceleași ramuri de activitate. Amintim în acest sens înființarea în anul 1898 a uniunii funcționarilor comerciali din 11 orașe printre care și Focșani²⁹.

Probabil că succesele organizatorice dobîndite de către lucrătorii comerciali din Focșani, determină și ținerea în anul 1908 în acest oraș, a Congresului Funcționarilor comerciali din România³⁰.

Rezultatele pozitive privind organizarea profesională a lucrătorilor focșăneni, sînt evidențiate și în raportul Comisiei Generale de control pentru perioada 1908—1910, prezentat la Cogresul de Constituire a P.S.D. și Congresul Sîndical din 1910, unde se preciza „Sintem mulțumiți să putem arăta azi Congresului activitatea noastră de control asupra organizațiilor următoare... în Focșani cismari, croitori, tîmplari”³¹.

²⁶ Iacoș Ion, „Calendar de istorie a mișcării muncitorești din România pînă la crearea Partidului Comunist Român”, în *Analele de Istorie*, anul XXII, numărul 3/1971, fila 155.

²⁷ Arh. St. Vrancea, fond Pref. Putna, ds. 31/1909, fila 76 (precizăm că de fapt, autorii au utilizat în corespondență denumirea de societatea „MUNCA”, cu toate că începînd cu anul 1901, activitatea respectivei societăți a fost preluată de cercul socialist „România muncitoare”.

²⁸ Documente din Istoria mișcării muncitorești, 1900—1909, Editura politică, București, 1975, p. 273.

²⁹ Mișcarea muncitorească, p. 112.

³⁰ Presa muncitorească și socialistă din România, vol. II, partea a II-a, editura politică, București, 1968, p. 160.

³¹ Documente din Istoria mișcării muncitorești din România, 1910—1915, p. 79.

La următorul congres al P.S.D.-ului, cît și la cel de al IV-lea Congres al Sindicatelor din 1912, prin raportul prezentat de către Panait Popescu, delegat al muncitorimii focșănene, Congresul era informat de succesele obținute în acțiunile întreprinse de către organizația sindicatului mixt din Focșani, succese care-l situau în rîndul primelor 18 orașe din țară³².

Conștienți de necesitatea strîngerii legăturilor cu organizațiile similare din țară, în iulie 1912 sindicatul breslei din Focșani a curelarilor și cismarilor delegă un reprezentant care participă la conferința lucrătorilor în piele, cu care prilej aderă la „Uniunea lucrătorilor în piele”³³.

Deși lipsiți de o experiență mai îndelungată, organizațiile sindicale din fostul județ Putna au început tot mai mult să se manifeste ca organizații de luptă, cu un loc bine definit în mișcarea muncitorească din județ. Aceste organizații muncitorești și-au accentuat preocupările pentru inițierea, conducerea și sprijinirea mișcării greviste. Astfel, în iunie 1913, muncitorii forestieri de la întreprinderea „Tișița” declanșează o puternică grevă în semn de protest împotriva samovolnicilor la care erau supuși. Cu toate amenințările autorităților, muncitorii au luat hotărîrea de a nu înceta lupta pînă la satisfacerea doleanțelor lor și „... în nici un caz să nu intre umiliți în fabrică”³⁴.

Hotărîrea muncitorilor de a nu continua lupta a determinat succesul greviștilor, astfel că patronul este nevoit să acorde muncitorilor o sală de întruniri în incinta fabricii, să reprimească la lucru doi muncitori concediați și să respecte repausul duminical³⁵.

Comportarea muncitorilor greviști de la Tișița trezește admirația confrăților lor din întreaga țară, astfel că însăși rezoluția adoptată la Congresul al V-lea al organizațiilor sindicale, ținut la Ploiești în ianuarie 1914, înfierează măsurile la care recurg autoritățile în vederea înăbușirii oricăror revendicări muncitorești³⁶.

Izbucnirea primului război mondial, readuce la ordinea zilei cu și mai multă acuitate problemele de ordin politic, astfel că au loc în întreaga țară, întruniri în care clasa muncitoare protestează împotriva războiului. Animați de aceleași sentimente, muncitorii focșăneni, organizează o asemenea demonstrație în ziua de 7 decembrie 1914³⁷.

În anul 1916, an hotărîtor pentru atitudinea României față de părțile beligerante, alături de întreaga clasă muncitoare din România, muncitorii focșăneni, întreprind acțiuni menite să ducă la demascarea ororilor războiului astfel că în aprilie 1916, sub conducerea secției P.S.D. cît și a sindicatului mixt, în Focșani, cît și în localitățile învecinate, a fost

³² Documente din Istoria mișcării muncitorești..., 1910—1915, p. 322.

³³ Pagini de istorie locală, Focșani. 1971, p. 11.

³⁴ Documente din Istoria mișcării muncitorești..., 1910—1915, p. 497.

³⁵ Ibidem, p. 496—498.

³⁶ Ibidem, p. 659.

³⁷ Pagini de istorie locală..., p. 13.

răspindit manifestul „Muncitori, meseriași, tovarăși, cetățeni !”, manifest ce reprezenta un aspru rechizitoriu la adresa guvernului ce încercu să arunce greutățile războiului pe umerii maselor muncitoare³⁸.

Starea de spirit revoluționară, acțiunile întreprinse de către organizațiile muncitorești din fostul județ Putna, în timpul primului război mondial, au fost urmarea însăși a războiului, urmare a contactului cu avântul revoluționar înregistrat pe plan european. Toate acestea au contribuit la maturizarea ideologică a clasei muncitoare, la crearea unui cadru favorabil înființării Partidului Comunist Român.

---

³⁸ Pagini de istorie locală..., p. 14.